

Radosław Pawelec

"Język Cypriana Norwida"

Biuletyn Polonistyczny 29/3-4 (101-102), 102-105

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

"Język Cypriana Norwida"

W listopadzie 1985 r. na Uniwersytecie Warszawskim odbyła się konferencja poświęcona problemom związanym z badaniem języka i twórczości C. Norwida. Konferencja zorganizowana została przez młodą, działającą dwa i pół roku placówkę uniwersytecką - Pracownię Słownika Języka Norwida (PSJN).

Obrady otworzył J.M. Rektor UW - prof. G. B i a ł k o w s k i, który mówił m.in. o dużym znaczeniu, jakie ma dla współczesnej świadomości społecznej twórczość Norwida, i o ważnej roli, jaką odgrywa badanie trudnego i często niezrozumiałego języka poety.

O intencjach organizatorów sesji mówiła doc. J. P u z y n i n a, kierownik PSJN. Spotkanie norwidologów to okazja do wspólnych dyskusji i poszukiwań, a dla niedoświadczonego jeszcze zespołu Pracowni - możliwość uzyskania cennych wskazówek i inspiracji.

Otwierający konferencję referat "Z problematyki gramatycznej »Vade-mecum«" wygłosiła T. S k u b a l a n k a (UMCS). Autorka skupiła się na opisie właściwych dla poetyki "Vade-mecum" operacji gramatyczno-semantycznych, mówiła o zjawiskach przewartościowania znaczeń kategorialnych i o wyjaskrawieniu lub neutralizacji opozycji w obrębie kategorii czasownikowych. Charakterystycznymi dla "Vade-mecum" zabiegami tego rodzaju są: personifikacja, depersonalizacja i urzeczowienie, zabieg uogólniania i uszczegółowiania znaczeń, nieokreśloność akcji czasownika, często stosowane czasowniki omnitemporalne.

Po prof. Skubalance wyniki swoich badań nad językiem Norwida przedstawiły członkinie zespołu PSJN: B. S u b k o mówiła o norwidowskich konstrukcjach z łącznikiem, E. T e l e ż y n -

s k a zaprezentowała swoje badania stosowania wielkich liter w pismach Norwida, E. W i ś n i e w s k a omówiła charakter poprawek autorskich w rękopisie "Rzeczy o wolności słowa".

W dyskusji zwrócono uwagę na fakt, iż rezultaty tego typu elementarnych badań pozwalają na wyciągnięcie różnorodnych wniosków i korygowanie przyjętych w norwidologii rozstrzygnięć.

Obrady popołudniowe pierwszego dnia wypełniły trzy referaty, których autorzy: R. P a w e l e c, J. L e o c i a k i J. Puzynina zaprezentowali inny, niż wyżej omówiony, rodzaj badań nad językiem Norwida: badania języka wartości. W ramach tych rozważań R. Pawelec przedstawił analizę porównawczą sposobów oceniania w pismach publicystycznych Norwida i publicystyce współczesnych mu czasopism, zaś J. Leociak w referacie "»Vade-mecum«, czyli wędrówka przez świat mylnego zamętu" podjął przewodni - jego zdaniem - motyw "Vade-mecum": kłamstwa i jego konsekwencji.

J. Puzynina w referacie "Język wartości w »Vade-mecum«" dokonała próby odtworzenia mapy wartości zapisanych w języku tego cyklu poetyckiego. Posługując się schelerowską klasyfikacją wartości, referentka uporządkowała nazywające wartości słowa, określiła ich relacje i charakter,

Drugi dzień obrad poświęcony był w całości interpretacji utworów Norwida z cyklu "Vade-mecum". K. K o p c z y ń s k i (UW) porównał różne wersje wiersza "Ciemność", E. N o w i c k a (UAM) odniosła poetykę "Purytanizmu" do konwencji listu poetyckiego, K. T r y b u ś (UAM) przedstawił rozważania wokół wiersza "Dziennik i epos", Z. T r o j a n o w i c z o w a (UAM) przedstawiła nowe ujęcie wiersza "Początek broszury politycznej", S. S a w i c k i (KUL) mówił o wierszu "Do Ze-szłej", zaś J. F e r t (Włodawa) omówił logikę cyklu "Vade-

-mecum" na podstawie analizy wiersza "Finis".

Poza cykl "Vade-mecum" sięgnął W. T o r u ń przedstawiając konteksty historyczne, które mogą objaśnić postawę Norwida wobec Rosji, prezentowaną w strofach "Fulminanta", oraz E. D ą b r o w i c z mówiąca o norwidowskiej "strategii publicznego mówienia" na marginesie odczytania noweli "Tajemnica Lorda Singelworth".

Szczególne zainteresowanie dyskutantów wzbudziła interpretacja Z. Trojanowiczowej, która przedstawiła tezę, iż "Początek broszury politycznej" to tekst perswazyjny, wyrażający sprzeciw wobec pewnego rodzaju propagandy politycznej, oraz interpretacja S. Sawickiego, wskazującego różnorodne sygnały deiktyczne w wierszu "Do Zeszłej", mogące świadczyć o tym, iż jest to niezwykle epitafium, pokazujące głębię teologicznej myśli Norwida.

Z zainteresowaniem uczestnicy sesji odnieśli się także do referatu S. M a k o w s k i e g o (UW), który przedstawił swoje odczytanie czwartej zwrotki "Ogólników". Podkreślono wartość takich odczytań dla zespołu dokonującego ekscerpcji materiału pism Norwida.

Trzeci dzień konferencji rozpoczął A. M i e r z e j e w s k i (Białystok) referatem "»Kształtem jest miłości«. U źródeł Norwidowskiego pojęcia piękna". Referat ten był rekonstrukcją poglądów etycznych i estetycznych Norwida we wczesnym okresie twórczości. Autor wskazał m.in., że kluczem do odczytania programu Norwida w tym okresie jest Biblia.

Swoje poszukiwania, związane z funkcjonowaniem motywu kamienia w twórczości Norwida, przedstawił M. Ś l i w i ń s k i (WSP Słupsk).

Ostatnia, występująca na sesji referentka - E. E l e r y k

(UW) dokonała przeglądu występujących w "Vade-mecum" postaci biblijnych, wskazując na funkcję, jaką spełniają w cyklu.

Zamykając obrady konferencji doc. Z. Trojanowiczowa stwierdziła, że wartość jej polega m.in. na tym, iż umożliwiła spotkanie i rozmowę różnym osobom w różny sposób patrzącym na twórczość Norwida. Ważne jest też to, że konferencja w jakiejś mierze wypełnia lukę w badaniach nad językiem Norwida, badaniach ważnych ze względu na specyfikę i trudność tego języka. Dodatkową korzyścią dla zespołu PSJN stanie się wzbogacenie wiedzy jego członków i podniesienie ich wrażliwości na słowo Norwida.

Jako podsumowanie konferencji zespół Pracowni planuje wydanie w 1986 r. jej materiałów: tekstów referatów i streszczenia dyskusji.

Radosław Pawelec

"Science fiction i jej pogranicza"

W dniu 14 XI 1985 r. w Pałacu Kazimierzowskim Uniwersytetu Warszawskiego odbyło się seminarium naukowe pt. "Science fiction i jej pogranicza", zorganizowane przez redakcję miesięcznika literackiego "Fantastyka" i Instytut Literatury Polskiej UW. Było to pierwsze tego rodzaju seminarium zrealizowane pod patronatem placówki naukowej, grupujące teoretyków i krytyków SF z krajowych ośrodków uniwersyteckich, poświęcone w całości problemom polskiej i obcojęzycznej fantastyki naukowej. Intencją organizatorów było ujawnienie związków literatury science fiction z innymi gatunkami prozy, ustalenie jej toż-